

Brussels Studies

La revue scientifique pour les recherches sur Bruxelles
/ Het wetenschappelijk tijdschrift voor onderzoek over
Brussel / The Journal of Research on Brussels
Collection générale | 2021

Waarom geen einde maken aan de progressieve tarifiering voor water in Brussel?

*Pourquoi ne pas en finir avec la tarification progressive de l'eau à Bruxelles ?
Why not do away with tiered water pricing in Brussels?*

**Xavier May, Pauline Bacquaert, Jean-Michel Decroly, Léa de Guiran, Chloé
Deligne, Pierre Lannoy et Valentina Marziali**

Traducteur : Annelies Verbiest (AV Translations)

Édition électronique

URL : <https://journals.openedition.org/brussels/5514>

DOI : 10.4000/brussels.5514

ISSN : 2031-0293

Cet article est une traduction de :

Pourquoi ne pas en finir avec la tarification progressive de l'eau à Bruxelles ? - URL : <https://journals.openedition.org/brussels/5494> [fr]

Autre(s) traduction(s) de cet article :

Why not do away with tiered water pricing in Brussels? - URL : <https://journals.openedition.org/brussels/5519> [en]

Éditeur

Université Saint-Louis Bruxelles

Référence électronique

Xavier May, Pauline Bacquaert, Jean-Michel Decroly, Léa de Guiran, Chloé Deligne, Pierre Lannoy en Valentina Marziali, «Waarom geen einde maken aan de progressieve tarifiering voor water in Brussel? », *Brussels Studies* [Online], Algemene collectie, nr 156, Online op 09 mai 2021, geraadpleegd op 09 mai 2021. URL : <http://journals.openedition.org/brussels/5514> ; DOI : <https://doi.org/10.4000/brussels.5514>

Ce document a été généré automatiquement le 9 mai 2021.

Licence CC BY

Waarom geen einde maken aan de progressieve tarifiering voor water in Brussel?

*Pourquoi ne pas en finir avec la tarification progressive de l'eau à Bruxelles ?
Why not do away with tiered water pricing in Brussels?*

Xavier May, Pauline Bacquaert, Jean-Michel Decroly, Léa de Guiran, Chloé Deligne, Pierre Lannoy et Valentina Marziali

Traduction : Annelies Verbiest (AV Translations)

NOTE DE L'AUTEUR

Financieringen: Anticipate (Innoviris).

- 1 Zoals benadrukt in een resolutie die de Algemene Vergadering van de VN in december 2013 unaniem heeft goedgekeurd, is het recht op gezond en proper drinkwater een grondrecht dat van essentieel belang is voor de uitoefening van het recht op leven en van alle mensenrechten. De kwestie van de prijs en de tarifiering van dat goed is deels bepalend voor de effectieve toegang tot water voor huishoudens.
- 2 Gezien de armoede onder de Brusselse bevolking (een derde van de Brusselaars leeft van een inkomen onder de armoederisicodrempel¹) en het cruciale belang van water voor eenieder moet het tariefplan eerlijk en rechtvaardig en de prijs van water zo laag mogelijk zijn, terwijl de draagkracht van het systeem uiteraard gewaarborgd blijft. In dit artikel onderzoeken we specifiek de tarifiering voor water.
- 3 Vóór 2005 was de tarifiering voor water in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest lineair: de prijs per extra kubieke meter water was dezelfde, ongeacht het totale verbruikte volume. Op 1 januari 2005 werd een progressieve tarifiering ingevoerd. Deze zogenaamde “solidaire tarifiering” is gebaseerd op het principe van een waterprijs die stijgt met het totale verbruikte volume per persoon volgens vier schijven (vitaal,

sociaal, normaal en comfort). Met andere woorden, hoe hoger het waterverbruik per persoon in het huishouden ligt, hoe duurder een kubieke meter water wordt.

- 4 Dit progressieve tarief werd ingevoerd met twee lofwaardige intenties (art. 39/2 van de ordonnantie van 20 oktober 2006). Enerzijds moest het een *sociale* relevantie hebben door de armste Brusselaars tegen een verlaagde prijs te laten beschikken over een hoeveelheid water die in hun basisbehoeften voorziet. De wetgever veronderstelt bovendien dat welgestelde huishoudens meer water verbruiken dan armere huishoudens en dat die eerste groep van verbruikers dus meer zou bijdragen aan de betaling van de dienstverlening voor het verdelen en zuiveren van water. Anderzijds werd verondersteld dat het progressieve tarief *ecologisch* was, doordat het via het prijssignaal huishoudens stimuleerde om minder water te verbruiken.
- 5 Hoewel de progressieve tarifiering gebaseerd is op in principe lofwaardige intenties, is het niettemin belangrijk om de gegrondheid van de veronderstellingen die zo'n tariefbeleid meebrengt te bestuderen, en vooral de doeltreffendheid van de sociale en ecologische effecten die het nastreeft. Vanuit deze optiek streeft dit artikel vier complementaire doelstellingen na. Eerst gaan we na of huishoudens met een laag inkomen effectief minder water verbruiken dan andere. Vervolgens analyseren we het verband tussen prijs en waterverbruik. Daarna wijzen we op een aantal praktische nadelen van de progressieve tarifiering. Tot slot maken we een balans op van de progressieve tarifiering in Brussel. Om af te sluiten, reiken we een aantal denkpijpen aan voor de invoering van een nieuw tariefplan tegen 1 januari 2022.

Data

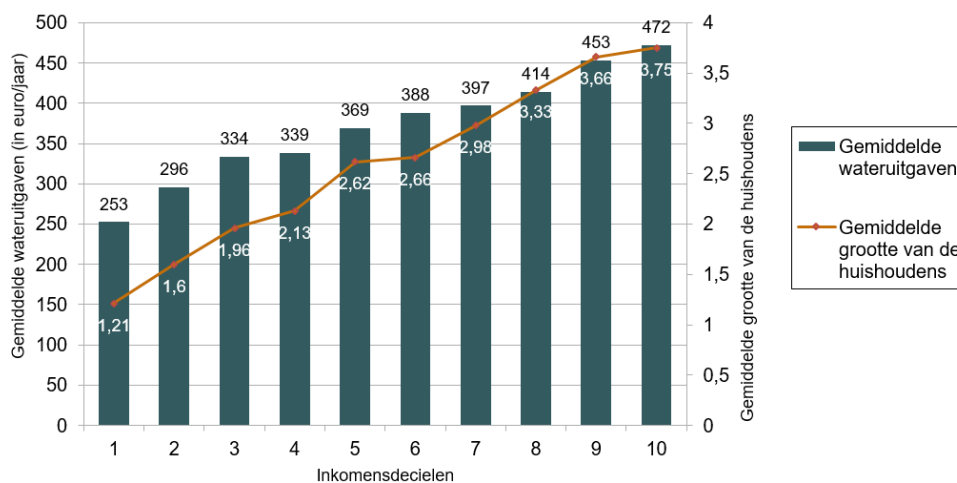
- 6 De data over de wateruitgaven en de inkomens zijn afkomstig van de Belgische SILC-enquête (Survey on Income and Living Conditions) naar het inkomen en de leefomstandigheden van huishoudens². In België wordt deze enquête jaarlijks afgenomen door Statbel, het Belgische statistiekbureau. De enquête heeft enkel betrekking op particuliere huishoudens die opgenomen zijn in het Rijksregister. Er wordt dus geen rekening gehouden met collectieve huishoudens, zoals tehuizen, rusthuizen, gevangenis en religieuze gemeenschappen. In 2017 hebben 6 054 huishoudens, waarvan 1 076 Brusselse, deelgenomen aan de enquête. Meestal wordt de enquête persoonlijk afgenomen. De vragen over water focussen op de uitgaven, niet op het verbruikte volume.
- 7 Onder “wateruitgaven” verstaan we het bedrag dat een huishouden op periodieke basis betaalt voor zijn waterverbruik. Het kan daarbij gaan om een waterfactuur die aan de waterleverancier moet worden betaald, maar ook om een betaling aan de houder van de watermeter (bijvoorbeeld de eigenaar of syndicus) in geval van een collectieve meter.
- 8 In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is ongeveer twee derde van de gezinnen uitgerust met een collectieve meter³. Bovendien geeft het betaalde bedrag niet altijd het werkelijke verbruik van de huishoudens precies weer (bijvoorbeeld omdat ze geen doorstroommeter hebben of omdat ze voor water een forfaitair bedrag betalen aan de eigenaar van de woning).
- 9 30 % van de Brusselse huishoudens heeft geen antwoord gegeven op de vraag naar het bedrag van hun wateruitgaven, terwijl voor heel België slechts 10 % van de

huishoudens de vraag niet heeft beantwoord. Deze hoge non-responsgraad in Brussel houdt wellicht verband met het overwicht van de collectieve meters, wat inhoudt dat vele huishoudens geen waterfactuur krijgen. De cijfers voor Brussel zijn dus minder nauwkeurig.

Geen verband tussen welgesteldheid en wateruitgaven

- 10 Om het vermeende verband tussen het inkomensniveau en de wateruitgaven aan te tonen, wordt vaak gebruikgemaakt van een grafiek zoals figuur 1, die de gemiddelde wateruitgaven van de huishoudens per inkomensdeciël weergeeft. Deze figuur heeft betrekking op heel België, want de Brusselse steekproef is te klein om de gemiddelde wateruitgaven per inkomensdeciël op relevante wijze te kunnen berekenen.

Figuur 1. Gemiddelde wateruitgaven van de huishoudens per inkomensdeciël (België, 2017)

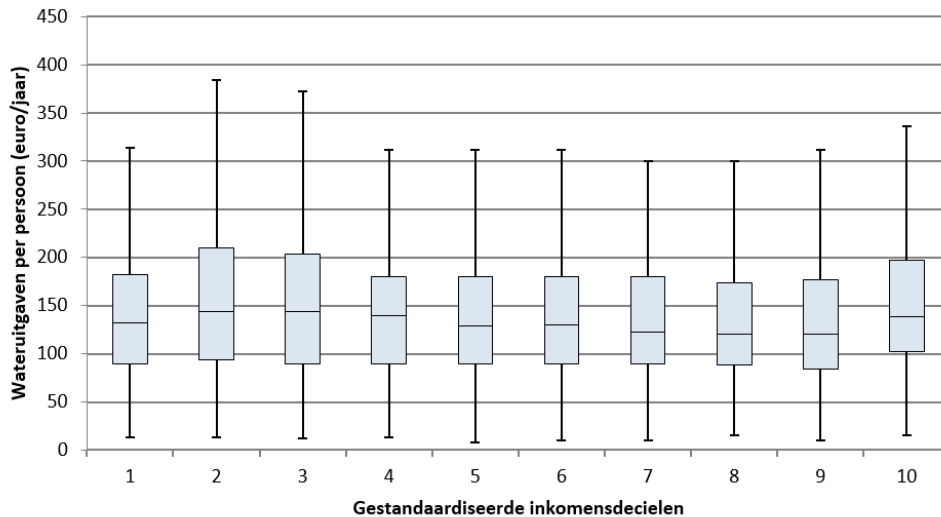

Bron: SILC (2017)

- 11 Hoewel de waterprijzen van regio tot regio en van leverancier tot leverancier verschillen, toont de grafiek aan dat de gemiddelde wateruitgaven stijgen naarmate het inkomen stijgt. Tegelijkertijd geeft de grafiek duidelijk aan dat de grootte van de huishoudens ook stijgt met het inkomen: de huishoudens van het eerste inkomensdeciël bestaan gemiddeld uit 1,21 personen en die van het tiende deciel uit 3,75 personen, ofwel een verhouding van 1 op 3,1. Met dit tweede verband wordt vaak geen rekening gehouden in het kader van de analyse van de sociale ongelijkheden. Nochtans is het logisch. Want, terwijl alles voor de rest gelijk is, geldt dat hoe groter een huishouden is, des te meer volwassenen het telt die een inkomen kunnen krijgen en des te meer kinderen het telt die recht geven op kinderbeislag. Tot slot is het logisch dat grote huishoudens meer water verbruiken dan kleinere en dat hun wateruitgaven dus hoger liggen, want verbruik en uitgave zijn nauw verweven met elkaar.
- 12 Om een juist beeld te hebben van het verband tussen inkomen en wateruitgaven, moet dus niet het totale inkomen van het huishouden in aanmerking worden gehouden, maar wel een inkomen dat rekening houdt met de samenstelling van het huishouden. Dat een huishouden kan genieten van een inkomen van 3 000 euro heeft immers zeer uiteenlopende gevolgen naargelang dat huishouden bestaat uit één persoon of uit een koppel met drie kinderen. Daarom wordt vaak het begrip

“gestandaardiseerd inkomen” gebruikt: het houdt rekening met het aantal personen per huishouden en met de leeftijdscategorieën waartoe zij behoren. Het gestandaardiseerde inkomen stemt overeen met het totale inkomen van het huishouden gedeeld door het aantal leden van het huishouden omgerekend naar gewijzigde verbruikseenheden (of volwassen equivalenten). De eerste volwassene is 1 gewijzigde verbruikseenheid waard, elke persoon van 14 jaar en ouder is er 0,5 waard en elke persoon jonger dan 14 jaar is er 0,3 waard (gewijzigde schaal van de OESO).

Figuur 2. Boxplot van de wateruitgaven per persoon volgens de gestandaardiseerde inkomensdecielen (België, 2017)

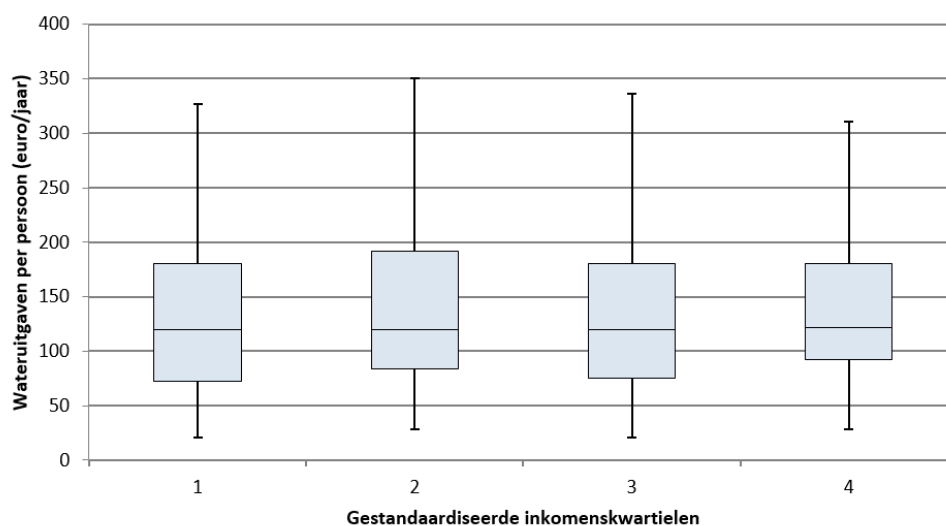

Een boxplot of doosdiagram is een grafische voorstelling die het mogelijk maakt om het eerste kwartiel (lagere deel van de doos), de mediaan (de streep in het midden van de doos) en het derde kwartiel (hogere deel van de doos) visueel weer te geven. De uitschieters geven de minimum- en maximumwaarden weer (met uitzondering van eventuele uiterste waarden). De breedte van de doos is niet van belang.

Bron: SILC (2017)

- 13 Wanneer we de gemiddelde uitgaven per persoon van de huishoudens analyseren op basis van het gestandaardiseerde inkomen in plaats van het inkomen, komen we tot een heel andere vaststelling. Figuur 2 toont dat de wateruitgaven per persoon stabiel blijven van het eerste tot het tiende gestandaardiseerde inkomensdeciel. In België geven de armen dus niet minder geld uit aan water dan de rijken. Deze vaststelling klopt ook voor Vlaanderen en Wallonië afzonderlijk. Figuur 1 is dus misleidend met betrekking tot de relatie tussen welgesteldheid en wateruitgaven.
- 14 Voor Brussel kan dezelfde oefening worden gemaakt, maar enkel volgens de gestandaardiseerde inkomensdecielen omdat de steekproef heel wat kleiner is (zie figuur 3). Ook hier blijven de wateruitgaven per persoon stabiel van het eerste tot het vierde gestandaardiseerde inkomensdeciel, wat in strijd is met de vaak gehoorde bewering dat arme huishoudens minder water verbruiken⁴.

Figuur 3. Boxplot van de wateruitgaven per persoon volgens de gestandaardiseerde inkomenskwartielen (Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2017)

Bron: SILC (2017)

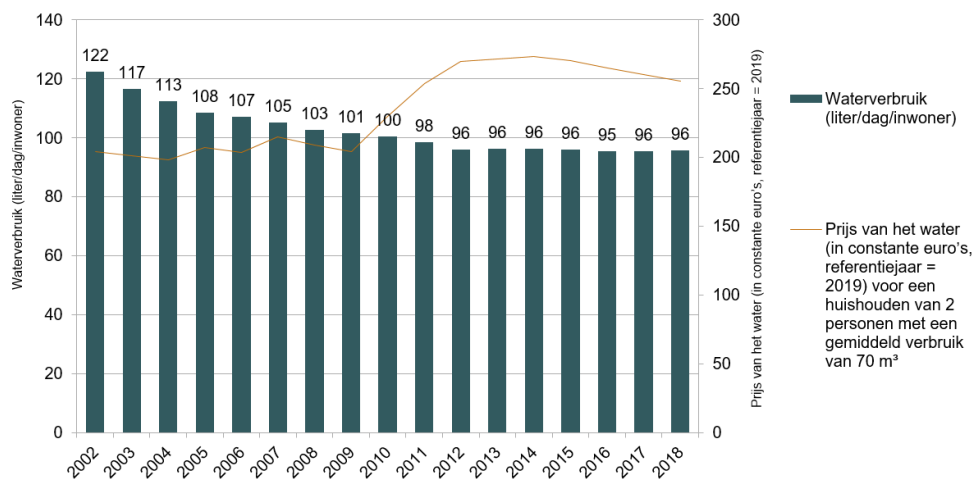
- 15 Het is bijgevolg niet juist om te denken dat een progressieve tarifiering in het voordeel is van de lage inkomensgroepen. Alleen huishoudens die weinig water (per persoon) verbruiken, halen voordeel uit een progressief tariefbeleid, maar dergelijke huishoudens vinden we zowel bij de lage als bij de hoge inkomens terug. “Solidair” kunnen we zo’n beleid dus niet noemen, en sociaal is het al evenmin aangezien het de lage inkomens niet bevoordeelt. Niets wijst er dus op dat welgestelde huishoudens meer dan de armere bijdragen aan de financiering van de dienst voor de verdeling en zuivering van water.

Onduidelijk verband tussen prijs en waterverbruik

- 16 Of een progressieve tarifiering huishoudens stimuleert om minder water te verbruiken, is een tweede belangrijke vraag. Met andere woorden, geldt het ecologische argument hier? Moedigt het huishoudens echt aan om minder water te verbruiken wanneer ze meer moeten betalen voor water naarmate ze meer verbruiken?
- 17 De relatie tussen de prijs van water en de door de huishoudens verbruikte hoeveelheid is een kwestie die uitgebreid aan bod komt in de literatuur. Een recente studie die werd gecoördineerd door het Europees Milieuagentschap [Dige *et al.*, 2017] en betrekking had op acht Europese landen⁵ concludeert dat in vijf van de acht bestudeerde landen een wijziging van het watertarief geen beduidende impact lijkt te hebben op de hoeveelheid water die huishoudens verbruiken. De studie besluit het volgende: “De bewijzen dat de tarifiering [voor water] een invloed kan hebben op een efficiënter watergebruik zijn beperkt, voor zover die er zijn. En het verband tussen tarifieringsmechanismen en de gevolgen ervan voor de vraag naar water is vaak onduidelijk.” [Dige *et al.*, 2017: 68]⁶.
- 18 In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zien we een daling van het huishoudelijk waterverbruik per persoon sinds minstens 2002, toen een methodologische aanpassing werd doorgevoerd in de raming van het verbruik (zie figuur 4). Sterke dalingen van het huishoudelijk waterverbruik vonden plaats vóór 2005, het jaar dat de progressieve

tarifiering werd ingevoerd, terwijl de prijzen stabiel zijn gebleven. Het gemiddelde verbruik is vervolgens verder gedaald tot in 2012. Sindsdien is het gestabiliseerd op 96 liter per dag per persoon. Tussen 2009 en 2012 zien we nochtans de eerste sterke prijsstijging voor water. We hadden dan ook een daling van het waterverbruik door huishoudens na 2012 verwacht als de prijs een impact zou hebben op het waterverbruik, maar dat was helemaal niet het geval. Op geaggregeerd niveau stellen we dus geen duidelijk verband vast tussen het waterverbruik door huishoudens en de evolutie van de waterprijs.

Figuur 4. Evolutie van het gemiddelde huishoudelijke waterverbruik per persoon in Brussel en van de prijzen voor een standaardverbruik van 70 m³ voor twee personen (2002-2018, in constante euro's)

Bron: Leefmilieu Brussel, Vivaqua, Statbel

- 19 De daling van het waterverbruik in Brusselse huishoudens is overigens geen opzichzelfstaand fenomeen. Het werd sinds het begin van de jaren 1990 gedocumenteerd voor Vlaanderen [Vlaamse Milieumaatschappij, 2020] en voor verschillende Europese lidstaten [Prevedello, 2014]. Die lidstaten of regio's hebben echter allemaal een ander tariefbeleid gevoerd. Dit betekent dat de daling van het verbruik wellicht toe te schrijven is aan andere factoren dan de prijs van water, zoals de verspreiding van apparaten die alsmaar minder water verbruiken. Er wordt vooral gewezen op de rol van toiletten met waterbesparende spoelbak als verklaring voor het verminderde waterverbruik van huishoudens [Vlaamse Milieumaatschappij, 2018]; [Grafton *et al.*, 2011]. Daarnaast wordt verwezen naar performantere wasmachines en vaatwassers en waterbesparende douchekoppen maar ook de veranderde gewoontes (douchen in plaats van een bad nemen), de campagnes om water te besparen, en het gebruik van regenwaterputten.
- 20 In vergelijking met de andere twee gewesten vertoont Brussel een uitsluitend stedelijke en dichte woonomgeving met meer appartementsgebouwen en minder eengezinswoningen. Bijna twee derde van de huishoudens wordt bijgevolg van water voorzien via een collectieve (lees: gedeelde) watermeter en krijgt dus geen factuur van de intercommunale voor waterdistributie. In dit geval gebeurt de betaling op basis van een afrekening of een forfaitair bedrag opgesteld door de houder van de watermeter (meestal de eigenaar of syndicus). Om praktische redenen is het voor de houder van de watermeter doorgaans niet mogelijk om de progressieve tarifiering toe te passen (geen

of weinig nauwkeurige doorstroommeters, niet op de hoogte van het aantal personen dat in het appartementsgebouw gedomicilieerd is, verhuizingen, complexiteit van de berekeningen...). De houder van de watermeter moet dus een eigen verdeelsleutel bepalen voor de verdeling van de factuur over de verschillende bewoners. In de praktijk is de tarifiering dan ook niet progressief voor de meeste huishoudens.

- 21 Volgens de SILC-enquête (2017) is 30 % van de Brusselse huishoudens overigens niet in staat om een inschatting van hun waterverbruik te geven. Bij die huishoudens heeft de progressieve tarifiering of meer in het algemeen de prijs hoogstwaarschijnlijk geen stimulerend effect op hun waterverbruik.
- 22 Gezien het voorgaande kunnen we bijgevolg betwijfelen dat het progressieve tariefbeleid een significante rol heeft gespeeld bij de daling van het waterverbruik van Brusselse huishoudens, dat trouwens al heel laag ligt in vergelijking met andere Europese steden⁷.

Nadelen van de progressieve tarifiering

- 23 In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest houdt de progressieve tarifiering logischerwijs rekening met het aantal geregistreerde personen in het huishouden. Anders zouden grote huishoudens meer moeten betalen voor water, omdat ze meer water verbruiken. Zo'n tariefbeleid impliceert uiteraard dat men weet hoeveel mensen in de woning wonen. Voor de inschatting van dat aantal baseert de intercommunale Vivaqua (die water produceert en verdeelt) zich op de gegevens in het Rijksregister.
- 24 Bij de concrete toepassing van de progressieve tarifiering doen zich minstens vijf problemen voor.
 - Momenteel is ongeveer twee derde van de Brusselse huishoudens van water aangesloten op een collectieve meter. De houder van de watermeter maakt bijgevolg een afrekening op voor elk huishouden. In de praktijk wordt de collectieve factuur vaak forfaitair of op basis van doorstroommeters verdeeld. De tarifiering is dus niet progressief maar arbitrair, omdat de huishoudens achter een collectieve meter voor hun water betalen in functie van het verbruik van de andere huishoudens: hoe hoger het verbruik van alle huishoudens samen, hoe hoger de gemiddelde prijs per kubieke meter voor alle bewoners. En dat geldt ook in geval van een lek of een defect toestel in een van de woningen die aangesloten zijn op de collectieve meter;
 - De progressieve tarifiering houdt rekening met het aantal personen dat ingeschreven is in het Rijksregister, en niet met het effectieve aantal personen dat in de woning woont. Soms kan er echter een groot verschil zijn tussen het aantal personen dat in het Rijksregister ingeschreven is en het aantal bewoners. We denken bijvoorbeeld aan de tijdelijke huisvesting van extra personen, de kotstudent die op een ander adres zijn of haar domicilie heeft, kinderen die hun domicilie hebben bij de andere ouder in geval van een scheiding, vreemdelingen die niet ingeschreven zijn in het Rijksregister, verhuizingen ... In een heleboel gevallen benadeelt (bevoordeelt) de progressieve tarifiering huishoudens in grote mate, omdat ze een hogere (lagere) gemiddelde prijs betalen voor hun waterverbruik dan ze zouden moeten betalen. Wanneer bewoners niet gedomicilieerd zijn in het appartementsgebouw waar ze verblijven en de meter collectief is, betalen alle huishoudens in het gebouw a fortiori een hogere gemiddelde prijs per kubieke meter voor hun waterverbruik;

- In geval van een lek of een gebrekkige installatie zorgt zo'n tariefstructuur voor een des te sterkere stijging van de factuur. In 2020 was de vierde tariefschijf bijna viermaal zo duur als de eerste tariefschijf en bijna 2,5 keer zo duur als de waterprijs voor een gemiddeld verbruik. De kwetsbaarste huishoudens, waarvan het leeuwendeel huurder is, hebben echter minder kwaliteitsvolle woningen en voorzieningen en minder mogelijkheden om waterbesparende werken uit te voeren;
- Het wordt uitgebreid gedocumenteerd dat kleine huishoudens, en vooral alleenstaanden, een hoger waterverbruik per persoon hebben dan grotere huishoudens. Volgens de Vlaamse Milieumaatschappij [2018] kan dit worden verklaard doordat ze minder vaak over een toilet met waterzuinige spoelbak beschikken, ze meer thuis zijn en ze meer water gebruiken om zich te wassen (ze beschikken minder vaak over een douche en ze douchen langer als ze er wel één hebben). De vernieuwingsgraad van de toestellen stijgt bovendien naarmate het huishouden meer leden telt⁸.
We stellen ditzelfde fenomeen ook vast in het Brussels Gewest, want bij alleenstaanden liggen de uitgaven voor water hoger dan bij de andere huishoudens.

Figuur 5. Mediane wateruitgaven per persoon per jaar in functie van de grootte van het huishouden (Brussel, 2017)

Grootte van het huishouden	Mediane wateruitgaven per persoon (in euro)	Steekproefomvang
1	204	240
2	150	205
3	120	107
4	90	135
5	89	48
6 of meer	82	39

Bron: SILC (2017)

In 2019 bestond 46 % van de Brusselse huishoudens uit één persoon en 23 % uit twee personen⁹. Deze kleine huishoudens betalen meer voor hun water en dragen dus meer bij tot de financiering van de waterdienst in Brussel.

- De progressieve tarifiering gaat gepaard met factureringsproblemen wanneer een appartementsgebouw een gemeenschappelijke verwarmingsketel heeft. Als die ketel aangesloten is op een aparte meter (eventueel tegen het lineaire tarief), worden de huishoudens van water voorzien via twee verschillende meters, waardoor hun verbruik en de prijs die zij voor water betalen fictief daalt.
Aan het progressieve tarief zijn dus heel wat nadelen verbonden, die duidelijke gevolgen hebben op het gebied van rechtvaardigheid.

Welke conclusies kunnen we trekken uit de progressieve tarifiering?

- 25 Een progressief tariefbeleid lijkt de consument geen van de verdiensten te kunnen bieden die we in de inleiding hebben aangehaald, want zo'n beleid is noch sociaal, noch

ecologisch. De progressieve tarifiering komt daarentegen met heel wat nadelen, zeker in de Brusselse context, waar er minder eengezinswoningen zijn en waar bijna twee derde van de huishoudens aangesloten is op een collectieve meter.

- 26 Het progressieve tarief bevoordeelt uiteindelijk de grote huishoudens (die gemiddeld minder water verbruiken per persoon) ten nadele van de kleinere huishoudens. Bovendien worden kleine huishoudens door de vaste abonnementsbijdrage per woning twee keer gepenaliseerd, aangezien dezelfde bijdrage moet worden betaald, ongeacht het aantal bewoners (en dus het aantal inkomensbronnen).
- 27 Voor de intercommunale voor waterdistributie Vivaqua brengt de progressieve tarifiering meer beheerskosten met zich mee, aangezien voor elke meter het aantal bewoners moet worden bepaald op basis van de gegevens in het Rijksregister. Vooral in het geval van collectieve watermeters is het noodzakelijk om de huishoudens waaraan water werd geleverd, en de gedomicilieerde bewoners toe te wijzen aan elke meter. En dat kan voor bepaalde gebouwen moeilijk liggen: Brugel (de Brusselse regulator voor de gas- en elektriciteitsmarkt) en Vivaqua inventariseren niet hetzelfde aantal woningequivalenten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest¹⁰. We kunnen ons dus voorstellen dat er mogelijk fouten werden gemaakt.
- 28 Gezien de voorgaande data kunnen we ons terecht afvragen waarom de progressieve tarifiering wordt behouden in Brussel. In werkelijkheid wordt deze maar deels behouden, want de Brusselse regelgever heeft uiteindelijk beslist om het progressieve tarief vanaf 2022 af te schaffen voor huishoudens die afhankelijk zijn van een collectieve meter¹¹. Vanaf 2022 zou de tarifiering dus progressief blijven voor individuele meters maar lineair worden voor collectieve meters, wat a priori een stap voorwaarts lijkt maar eigenlijk gepaard gaat met een oneerlijk verschil in behandeling. Welke logica zou rechtvaardigen dat er bij hetzelfde waterverbruik een andere prijs moet worden betaald naargelang men aangesloten is op een collectieve of individuele meter?
- 29 In zijn methodologische nota waarin de toekomstige tariefmethodologie wordt toegelicht (oorspronkelijk gepland voor de periode 2021-2026) vermeldt Brugel, dat de waterprijs controleert, trouwens het volgende: *“Het huishoudelijk lineair tarief zal gelijk zijn aan het gemiddelde tarief, vermeerderd met een bepaald bedrag om een deel van de ‘vitale’ schijf te financieren.”*¹² Met ‘vitale’ schijf wordt de eerste schijf van het progressieve tarief voor individuele meters bedoeld. Men is met andere woorden van plan om het progressieve tarief voor individuele meters te laten financieren door het lineaire tarief voor collectieve meters. Dat lijkt moeilijk te vatten, vooral aangezien minder kwaliteitsvolle woningen meestal uitgerust zijn met een collectieve meter. De kwetsbaarste huishoudens (die in minder kwaliteitsvolle woningen wonen) zullen bijgevolg meer moeten betalen voor hun water om de waterfactuur te financieren van de huishoudens met een individuele meter.

Welk tariefplan geniet de voorkeur?

- 30 Volgens ons is het beter om een tariefplan voor water aan te nemen, dat niet afhangt van het aantal personen dat in de woning woont. In een stad als Brussel zijn er veel redenen waarom het aantal ingeschreven personen in het Rijksregister mogelijk niet overeenstemt met de werkelijkheid: regelmatige verhuizingen, aanwezigheid van niet-ingeschreven buitenlandse bevolkingsgroepen, niet-gedomicilieerde studenten,

beurtelingse opvang van kinderen, huisvesting van extra personen...). Daarom is het lineaire tarief een interessante oplossing, die de volgende voordelen biedt in vergelijking met het progressieve tarief:

- De lineaire tarifiering beperkt de problemen die collectieve meters stellen. In geval van een goed werkende doorstroommeter hangen de waterkosten niet meer af van het watervolume dat door het hele appartementsgebouw wordt verbruikt: elk huishouden betaalt voor wat het verbruikt. Als er geen doorstroommeter is en als de beheerder van de meter een verdeelsleutel toepast voor de waterfactuur, zijn de huishoudens minder benadeeld in geval van een lek of buitensporig verbruik bij een buur;
 - In geval van een waterlek is men verplicht om een grote som te betalen aan de waterleverancier, maar men is niet onderworpen aan een tarief dat even hoog is als de laatste schijf van het progressieve tarief. Het probleem van de lekken doet zich vaker voor bij weinig kwaliteitsvolle woningen. Vivaqua hanteert inderdaad een lektarief, maar dat tarief kan enkel worden verkregen als men aan bepaalde voorwaarden voldoet, wat niet altijd evident is. Bovendien gaat het gepaard met enige administratieve rompslomp, wat voor kwetsbare personen een obstakel kan zijn;
 - Kleine huishoudens, en dan vooral alleenstaanden, die gemiddeld meer water verbruiken per persoon, zullen met het lineaire tarief minder moeten betalen voor hun water dan met het progressieve tarief. Naar onze mening is er geen enkele reden om kleine huishoudens méér te laten bijdragen aan de financiering van de waterdienst;
 - De lineaire tarifiering lost het probleem van de huishoudens die in een appartementsgebouw wonen en die via twee verschillende meters van water worden voorzien (bijvoorbeeld in het geval van een gebouw met individuele meter voor koud water en een collectieve verwarmingsketel voor warm water). Als de individuele meter onderworpen is aan de progressieve tarifiering, zal het huishouden in zo'n geval een lager verbruik hebben en ten onrechte genieten van een lagere waterprijs;
 - De lineaire tarifiering verlaagt de beheerskosten voor de intercommunale voor waterdistributie, waardoor die de consumententarieven in principe kan verlagen.
- 31 Aangezien zowel arm als rijk dezelfde hoeveelheid water verbruiken, is de lineaire tarifiering niet minder solidair dan de progressieve tarifiering, wel integendeel. Vele arme huishoudens ondervinden negatieve gevolgen van de progressieve tarifiering (minder kwaliteitsvolle woningen, meer verouderde toestellen die meer water verbruiken, regelmatigere lekken, problemen qua domicilie, regelmatige verhuizingen...). Ook wijst niets erop dat huishoudens zich minder ecologisch gedragen met een lineair tarief, want de prijs lijkt geen beduidende impact te hebben op het waterverbruik.
- 32 Aangezien voor collectieve meters vanaf 2022 de lineaire tarifiering zal worden toegepast, lijkt dit ons een kans om deze tarifiering te veralgemenen voor alle Brusselse huishoudens, los van het type watermeter waarmee de woning is uitgerust.
- 33 Om af te sluiten, lijkt het ons ook beter om huishoudens geen gratis kubieke meters te schenken zoals wordt aanbevolen door een recent Frans wetsvoorstel¹³ en door bepaalde verenigingen¹⁴, en wel om twee redenen. Ten eerste, zelfs met een lineaire tarifiering bovenop een gratis watervolume voor de huishoudens verkrijgt men de facto een progressieve tarifiering (voor de eerste betalende kubieke meters is de gemiddelde prijs heel laag, maar hoe meer het verbruik vervolgens stijgt, des te meer de gemiddelde prijs in de buurt komt van de prijs per extra kubieke meter). Ten tweede, zou zo'n systeem, om rechtvaardig te zijn, rekening moeten houden met het aantal

personen in het huishouden (het zou niet logisch zijn om een huishouden van één persoon of van vijf personen hetzelfde aantal gratis kubieke meters te schenken), en dan zouden de problemen door het gebruik van het Rijksregister zich opnieuw stellen.

BIBLIOGRAPHIE

BRUGEL, 2020a. *Methodologie VIVAQUA – Methodologie*. 22 januari 2020. Brussel: Brugel. BRUGEL-BESLISSING-20200122-102bis.

BRUGEL, 2020b. *Methodologie VIVAQUA – Motivering*. 22 januari 2020. Brussel: Brugel. BRUGEL-BESLISSING-20200122-102bis.

DIGE, G., DE PAOLI, G., AGENAIS, A.-L., STROSSER, P., ANZALDÚA, G., ROUILLARD, J., TRÖLTZSCH, J., HINZMANN, M., IVARSSON, M., WALLENTIN, E., GARRIDO, A., BLANCO, I. et STROIA, A., 2017. *Pricing and non-pricing measures for managing water demand in Europe*. Technical Report. Service Contract No 3415/B2015/EEA.56130 for the European Environment Agency.

GOEDEMÉ, T., VANHILLE, J., 2018. Water expenses by households living in Flanders: Data availability in the Belgian EU-SILC. In: *Data in Brief*. 2012. Vol. 20, pp. 1568–1572.

GRAFTON, R. Q., WARD, M. B., TO, H., KOMPAS, T., 2011. Determinants of residential water consumption: Evidence and analysis from a 10-country household survey. In: *Water Resour. Research*. 31 augustus 2011. Vol. 47, nr. 8.

HYDROBRU, 2016. *Rapport d'activités 2015*. Brussel: Hydrobru.

OBSERVATOIRE DE LA SANTÉ ET DU SOCIAL DE BRUXELLES-CAPITALE, 2019. *Welzijnsbarometer 2019*. Brussel: Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.

PREVEDELLO, C., 2014. *Analyse de la baisse des consommations d'eau en Wallonie*. AQUAWAL: Namen, België. [geraadpleegd op 3/11/2020] Beschikbaar op: <https://www.aquawal.be/servlet/Repository/analyse-de-la-baisse-des-consommations-d-eau-en-wallonie-fr.pdf?ID=8001&saveFile=true>

PREVEDELLO, C., KRYVOBOKOV, M., LEMAIRE, E. et PRADELLA, S., 2015. *Étude sur les consommations résidentielles d'eau et d'énergie en Wallonie*, Projet de rapport final, AquaWal-CEHD, november 2015.

VLAAMSE MILIEUMAATSCHAPPIJ (VMM), 2018. *Watergebruik door huishoudens – het watergebruik in 2016 bij de Vlaming thuis*. Aalst: Vlaamse Milieumaatschappij (VMM). D/2018/6871/001

VLAAMSE MILIEUMAATSCHAPPIJ (VMM), 2020. *Waterverbruik door huishoudens*. In: Milieurapport.be [geraadpleegd op 18/11/2020]. Beschikbaar op: <https://www.milieurapport.be/sectoren/huishoudens/brongebruik/waterverbruik>

NOTES

1. Zie bijvoorbeeld [Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, 2019: 17].
2. [Goedemé *et al.*, 2018] verstrekt een beschrijving van de data in de Belgische SILC-enquête naar de wateruitgaven.
3. In het jaarverslag 2015 van Hydrobru (dat nadien fuseerde met Vivaqua) staat: “Momenteel zijn maar ongeveer 200 000 woningen of wooneenheden uitgerust met een individuele meter. De overige twee derde van het Brusselse woningenbestand is aangesloten op een collectieve meter.” [Hydrobru, 2016: 9].
4. 30 % van de Brusselse huishoudens heeft natuurlijk wel geen antwoord gegeven op de vraag naar de wateruitgaven in de enquête en deze huishoudens zijn oververtegenwoordigd in de eerste twee gestandaardiseerde inkomenskwartielen, maar de inkomenskwartielen zijn bepaald zonder rekening te houden met de (non-)respons op de vraag naar de wateruitgaven. Opdat de wateruitgaven een op- of neerwaartse vertekening in deze eerste twee kwartielen zouden vertonen, zouden de huishoudens die de vraag niet hebben beantwoord dus systematisch meer of minder moeten verbruiken dan de andere huishoudens in hetzelfde kwartiel. Voor zover wij weten, is er geen enkel element waaruit we dat zouden kunnen afleiden.
5. Duitsland, Denemarken, Spanje, Frankrijk, Italië, Roemenië, Zweden en Cyprus.
6. *“But the evidence on the real incentiviveness of existing tariffs for a more efficient water use is scarce, if available at all. And the relation between pricing mechanisms and their effects on water demand is often unclear.”*
7. International Water Association (IWA), Specific Water Consumption For Households For The Capital Cities, [geraadpleegd op 18/11/2020]. Beschikbaar op <http://www.waterstatistics.org/graph/19>.
8. Cf. [Prevedello, 2015: 62, 111]
9. Op 1 januari 2020 telde Statbel voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 225.223 huishoudens bestaande uit één persoon voor een totaal van 556.631 huishoudens.
10. In 2018 raamde Brugel [2020b: 101] het aantal woningequivalenten op 591 127 eenheden, terwijl Vivaqua er 575 157 telde.
11. Zie art.19 van de ordonnantie van 16 mei 2019 tot wijziging van de ordonnantie van 20 oktober 2006 tot vaststelling van een kader voor het waterbeleid.
12. [Brugel, 2020a: 38]
13. Wetsvoorstel nr. 3451 om het recht op water effectief te garanderen door de invoering van kosteloosheid voor de eerste volumes drinkwater, alsook de toegang tot water voor iedereen voor levensnoodzakelijke en menswaardige behoeften; voorgelegd aan het voorzitterschap van het Franse parlement op 20 oktober 2020.
14. Bijvoorbeeld de Franse vereniging ‘Association des Usagers de l’Eau des Pyrénées-Orientales’.

RÉSUMÉS

In 2005 is het Brussels Hoofdstedelijk Gewest overgeschakeld van een lineaire tarifiering voor water naar een progressieve tarifiering per persoon, omdat zo'n progressief tariefbeleid sociaal en ecologisch zou zijn. Wij tonen aan dat arme huishoudens niet minder water per persoon verbruiken dan rijke huishoudens in België en in Brussel. Een progressieve tarifiering is bijgevolg niet in het voordeel van arme huishoudens en is dus niet sociaal. Ook benadrukken we dat niets erop wijst dat het progressieve tarief de Brusselaars heeft gestimuleerd om hun reeds lage waterverbruik verder te verminderen. Milieuvriendelijker is het dus evenmin. De progressieve tarifiering heeft echter een aantal nadelen, met ernstige problemen op het gebied van rechtvaardigheid als gevolg. Wij pleiten er dan ook voor dat er voor alle Brusselaars opnieuw een lineair watertarief wordt gehanteerd.

En 2005, la Région de Bruxelles-Capitale est passée d'une tarification linéaire de l'eau à une tarification progressive par personne, car cette dernière était supposée être sociale et écologique. Nous montrons que les ménages pauvres ne consomment pas moins d'eau par personne que les ménages riches en Belgique et à Bruxelles. La tarification progressive n'avantage donc pas les ménages pauvres et n'est pas sociale. Nous mettons également en évidence que rien n'indique que la tarification progressive ait incité les Bruxelloises à réduire leur consommation d'eau, qui est déjà basse. Elle ne serait dès lors pas non plus écologique. Par contre, la tarification progressive comporte une série d'inconvénients et entraîne de sérieux problèmes d'équité. Nous préconisons dès lors le retour à une tarification linéaire de l'eau pour toutes à Bruxelles.

In 2005, the Brussels-Capital Region switched from linear pricing to progressive pricing per person because the latter was supposed to be social and ecological. We show that poor households do not consume less water per person than rich households in Belgium and Brussels. Tiered pricing therefore does not benefit poor households and is not social. We also point out that there is no evidence that progressive pricing has encouraged Brussels residents to reduce their already low water consumption. It would therefore not be environmentally friendly either. On the other hand, progressive pricing has a number of disadvantages and leads to serious problems of equity. We therefore advocate a return to linear water pricing for all in Brussels.

INDEX

Thèmes : 4. santé – qualité de vie – inégalités sociales

Financement <http://dx.doi.org/10.13039/501100004744>

Keywords : regional policy, quality of life, poverty, housing, public action

Trefwoorden gewestelijk beleid, levenskwaliteit, armoede, huisvesting, overheidsoptreden

Mots-clés : politique régionale, qualité de vie, pauvreté, logement, action publique

AUTEURS

XAVIER MAY

Xavier May is econoom en onderzoeker aan het Institut de Gestion de l'Environnement et d'Aménagement du territoire (DGES-IGEAT) van de Université libre de Bruxelles. Zijn onderzoek spitst zich toe op sociaal-economische ontwikkeling in België, bedrijfswagens, armoede,

energiearmoede en toegang tot water. Recent publiceerde hij “Bedrijfswagens: diagnostiek en uitdagingen van een fiscaal regime” in *Brussels Studies*.

PAULINE BACQUAERT

Pauline Bacquaert is historica. Haar interesse gaat uit naar de geschiedenis van de geneeskunde en gezondheid, die ze onderzocht in het kader van haar masterproef. Daarin analyseerde ze het medische en politieke gedachtegoed van een geneesheer uit de 18e eeuw, Nicolas Eloy. In het kader van het HyPer-project bestudeert ze meer bepaald de waterkwetsbaarheid van daklozen en de plaats van water in de stad, zoals met name blijkt uit het artikel “L’aridité des communs” in *Bruxelles en Mouvement*.

JEAN-MICHEL DECROLY

Jean-Michel Decroly is docent menselijke geografie, demografie en toerisme aan de Université libre de Bruxelles. Daarnaast is hij directeur van de onderzoekseenheid Toegepaste geografie en geomarketing van het IGEAT. Recent publiceerde hij: Wayens, B., Decroly, J.-M. *et al.* (2020). “Pedestrianization of a multifunctional space: challenges and early observations on the Brussels Pentagon”, in: Vermeulen, S., Mezoued, A. M. and De Visscher, J.-P. (eds.), *Towards a metropolitan city centre for Brussels*.

LÉA DE GUIRAN

Léa de Guiran is geografe. Tijdens haar opleiding legde ze zich toe op het fysieke/milieuaspect en het sociale aspect van grondgebieden door het combineren van kennis over milieuproblematieken en over ruimtelijke ordening. Gezien deze twee aspecten van haar opleiding besloot ze onlangs de kwestie van de aanwezigheid en het beheer van water in Brussel te onderzoeken.

CHLOÉ DELIGNE

Chloé Deligne studeerde af in geschiedenis, milieubeheer en geografie aan de Université libre de Bruxelles. Ze is sinds 2006 gekwalificeerd onderzoekster van het FNRS, doceert stedelijke geschiedenis en milieugeschiedenis en coördineert het Laboratoire interdisciplinaire en Études urbaines (LIEU). Haar interesse gaat vooral uit naar de geschiedenis van de relatie tussen steden en water. Recent schreef ze mee aan *Terres de villes. Enquêtes potagères de Bruxelles aux premières saisons du XXIe siècle* (2018).

PIERRE LANNON

Pierre Lannoy is socioloog en geeft les aan de faculteit Filosofie en Sociale Wetenschappen van de Université libre de Bruxelles. Hij is lid van het onderzoekscentrum METICES. In December 2020 publiceerde hij samen met J.-Ph. Gerkens: “Beknopte geschiedenis van de fiets, vanuit Brussel verteld”, in: *De fiets in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Katernen van het Kenniscentrum van de Mobiliteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, nr. 7, 2020, pp.12-29)*.

VALENTINA MARZIALI

Valentina Marziali is sociologe en focust haar onderzoek op stedelijke, openbare en semi-openbare ruimten vanuit een etnografisch oogpunt. Ze is lid van het onderzoekscentrum METICES. Door haar academische traject bouwde ze een mooie expertise op in de studie van stadsomgevingen aan de hand van kwalitatieve onderzoeksmethoden. In december 2012 publiceerde ze samen met P. Lannoy: “Les visiteurs et leurs clichés. Figures de l’activité

photographique au Musée Autoworld”, in *Musées-Mondes*, Parijs, La Documentation française, 15 december 2012.